

Rauma-regionen friskmeldt, hva nå?

Av Geir Jakobsen.

Seniorrådgiver/Veterinær.

Hovedkontoret, seksjon fiskehelse og fiskevelferd.

Åndalsnes 1.11.19.

Mattilsynets mål for Gyroarbeidet:

- Forebygge og bekjempe

Metoder el. «verktøy» for å nå målene:

- føre tilsyn
- ta prøver
- lov/forskrift
- kommunikasjon
- samarbeid med
 - andre etater
 - relevante aktører
- internasjonalt arbeid

Forebygging gjennom tilsyn og prøvetaking

Gjelder:

- kultiveringsanlegg.
- innlandsoppdrett.
- settefiskanlegg.
- risikobasert utvalg av elver

Forebygging via lovverk

Eks.: Sykdoms- og omsetningsforskriften.

Formål:

Fremme **god helse** hos akvatiske dyr.

Foto: Veterinærinst.

Varslingsplikt:

Mattilsynet skal **varsles** ved grunn til mistanke om listeført sykdom hos ville akvatiske dyr.

The screenshot shows the Mattilsynet website. At the top left is the Mattilsynet logo, a red rectangle with the text 'Mattilsynet' in white. To its right is the text 'Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler'. On the right side of the header is a blue button with a white double arrow and the text 'VARSLER OSS'. Below the header is a dark teal navigation bar with four white text links: 'MAT OG VANN', 'DYR OG DYREHOLD', 'FISK OG AKVAKULTUR', and 'PLANTER OG DYRKING'. Below the navigation bar is a breadcrumb trail: 'Du er her: [Forside](#) / [Fisk og akvakultur](#) / [Fiskehelse](#) / [Fiske- og skjellsykdommer](#) / Slik varsler du mistanke eller akvatiske dyr'. Below the breadcrumb trail is a light beige background with the text 'Faktaartikkel' in a small font, followed by the main title of the article: 'Slik varsler du mistanke eller påvisning av sykdom på oppdrettsfisk og andre akvatiske dyr' in a large, bold, dark font.

Dyrehelsemessige vilkår for omsetning, **import** og transitt av akvakulturdyr og rogn

Smitte til Norge startet fra Østersjøen.

4 kjente introduksjoner av Gyrodactylus til Norge:

1975: Svensk smolt ble dumpet i Skibotnelva fra en lakse-transport i bil, pga. dødelighet hos smolten.

1980: Flere importere fra Sverige til Jægtvik i Trondheimsfjorden

1973: Lakseyngel fra Sverige til til Akvaforsk (Nå Nofima) på Sunndalsøra. Derfra ble yngelen flyttet til flere vassdrag pga. den gangens konsesjonspolitik overfor regulantene.

1980: Import fra Sverige til regnbueørret matfiskanlegg i Tyrifjorden.

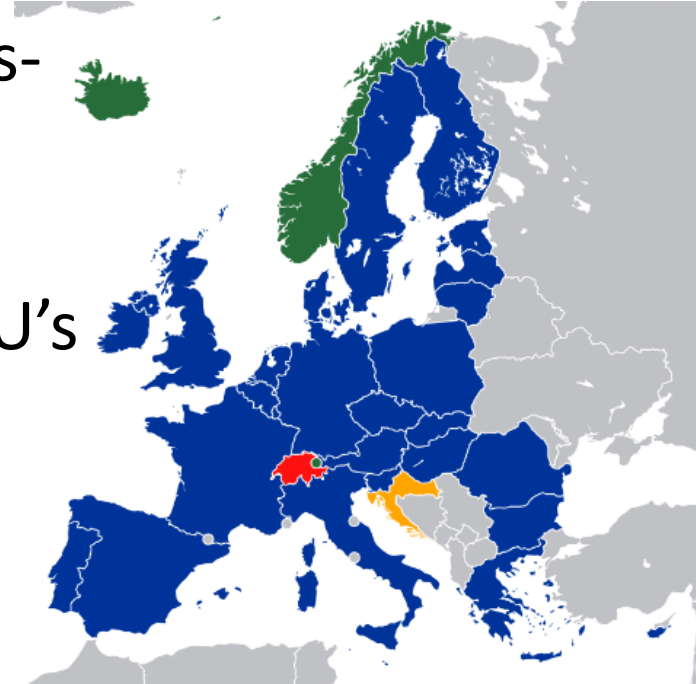
Senere smitte har stort sett skjedd ved ytterligere flytting av fisk og/eller parasittens vandring i brakkvann til naboelver.

Særskilte vilkår for omsetning av akvakulturdyr for utsett i områder med godkjente nasjonale tiltak

- Norge har et omfattende overvåkings- og bekjempelsesprogram
- **Import** av fisk må skje fra land eller områder med **tilsvarende tiltak**, jf. EU's fiskehelsesdirektiv og avtale om **tilleggs-garantier**.
- Smittede elver i Raumaregionen har ikke tilleggs-garantier.
- Mattilsynet skal nå sende søknad til EU om at Rauma-regionen *får* slike garantier.

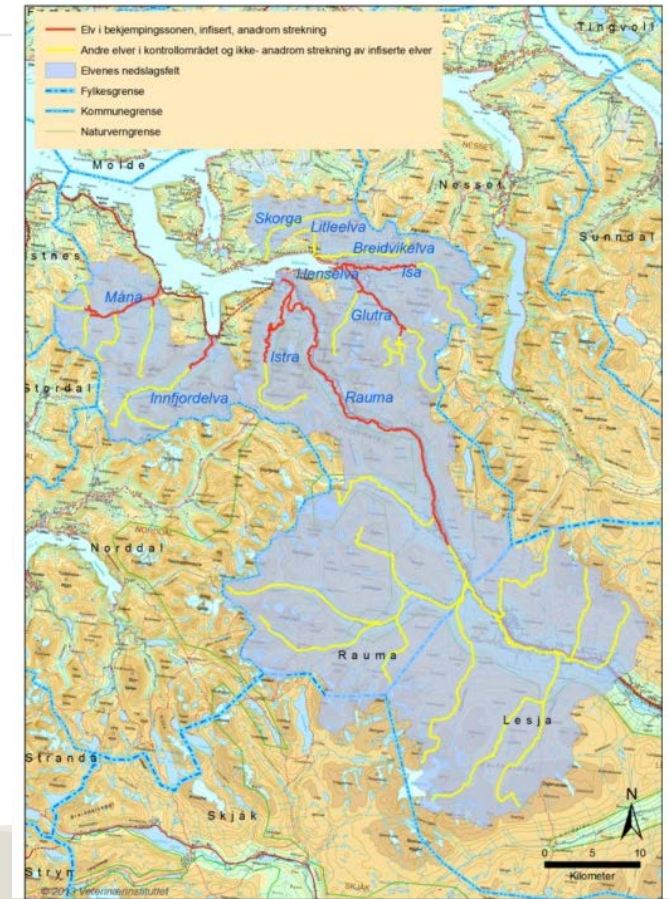
Når det er påvist sykdom på liste 3 kan Mattilsynet fastsette kontrollområdeforskrift.

Forskrift om kontrollområde for å forebygge, begrense og utrydde lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* hos akvatiske dyr i Rauma, Vestnes, Norddal, Lesja og Skjåk kommuner, Møre og Romsdal og Oppland

Dato FOR-2013-03-19-306

Restriksjoner på

- Fiske
- Desinfeksjon av fiskeutstyr, båter osv.
- Flytting av fisk og vann.
- Utsett
- Innsamling av fisk som dør

Tørking og desinfeksjon av fiskeutstyr, båter og andre gjenstander

Fiskeutstyr, båter og andre gjenstander som er brukt i ett vassdrag, skal tørkes eller desinfiseres før de flyttes

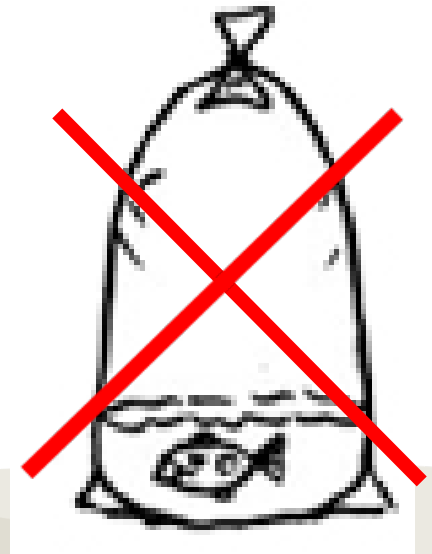
- til andre vassdrag eller
- til andre deler av samme vassdrag.

Mattilsynet kan forby slik flytting dersom hensynet til å hindre smittespredning taler for det

Restriksjoner på flytting mv.

Uten tillatelse fra Mattilsynet er det forbudt å flytte levende eller døde ville akvatiske dyr til andre vassdrag eller til andre deler av samme vassdrag.

Forebygging via kommunikasjon

Bergens Tidende

BT Magasinet

Sport

Kultur

Meninger

Høsttilbud

Meny

KATASTROFE: Norsk villaks er svært lite motstandsdyktig overfor parasitten *Gyrodactylus salaris* – kalt gyro. Enhver spredning vil utvikle seg til en katastrofe, skriver innsender. FOTO: JAN CHRISTIAN JERVING

Flytting av fisk er et særdeles dårlig påfunn

Parasitten kan neppe ha kommet til Lærdalselva uten hjelp fra mennesker.

tilsynet

Kommunikasjon

Eks. Flyfoto Ranaelva. Dam med utsatt regnbueørret? Kilde Vetr.inst.

Eks.: Vänernlaxen

Kommunikasjon:

https://www.mattilsynet.no/fisk_og_akvakultur/fiskehelse/fiske_og_skiellsykdomme/r/gyro/slik_hindrer_du_spredning_av_gyrodactylus_salaris.225

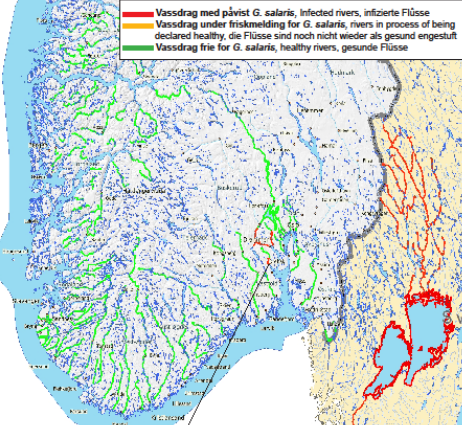
ADVARSEL! WARNING! WARNUNG!

Gyrodactylus salaris

Lakseparasitten *G. salaris* (størrelse ~ 0,5 mm)
The salmon parasite *G. salaris* (size ~ 0,5 mm)
Der Lachseparasit *G. salaris* (Größe ~ 0,5 mm)

Utbredelse av *G. salaris* i Sør-Norge
The occurrence of *G. salaris* in South Norway
Die Ausbreitung von *G. salaris* in Süd Norwegen

Vassdrag med påvist *G. salaris*, Infected rivers, infizierte Flüsse
Vassdrag under friskmelding for *G. salaris*, rivers in process of being declared healthy, die Flüsse sind noch nicht wieder als gesund eingestuft
Vassdrag frie for *G. salaris*, healthy rivers, gesunde Flüsse

ADVARSEL! SMITTSOM LAKSEPARASITT
Lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* er en trussel mot laksen i mange norske elver. I Norge har vi elver som er friske, smittede eller under friskmelding etter behandling. I våre naboland er smittestatus ukjent i fleste vassdrag.

Disse enkle og lovpålagte forholdsreglene kan hindre spredningen av parasitten:

- Det er forbudt å flytte eller å sette ut fisk innen og mellom vassdrag
- Ikke vask eller sløy fisk på andre steder enn der du fanget den
- Det er forbudt å flytte utstyr mellom eller innen vassdrag uten å tørke eller desinfisere det
- Ikke slå ut vann på annet sted enn der det er hentet

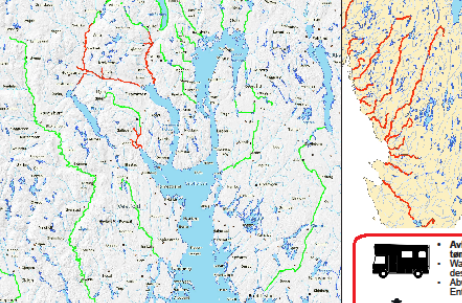
Hjelp oss å unngå spredning av *Gyrodactylus salaris*!

WARNING! INFECTIOUS SALMON PARASITE
The salmon parasite *Gyrodactylus salaris* is a threat to salmon in many Norwegian rivers. In Norway we have rivers that are healthy, infected, in the process of being declared healthy following treatment. In our neighbouring countries, the infection status is unknown in most water systems.

These simple and legally enforced precautions may prevent the spread of the parasite:

- The transfer or release of fish within and between water systems is prohibited
- Do not wash or gut fish anywhere other than where you caught it
- Moving equipment between or within water systems without first drying or disinfecting it is prohibited
- Do not pour water out anywhere other than where it was collected

Help us to prevent the spread of *Gyrodactylus salaris*!

Avfallspluss
Abfallstelle
Waste disposal point
Abwasser
Entsorgung

Det er forbudt å transportere utstyr mellom eller innen vassdrag uten å tørke eller desinfisere det.
Es ist verboten, Ausrüstung zu transportieren, ohne sie vorher zu trocknen oder zu desinfizieren.

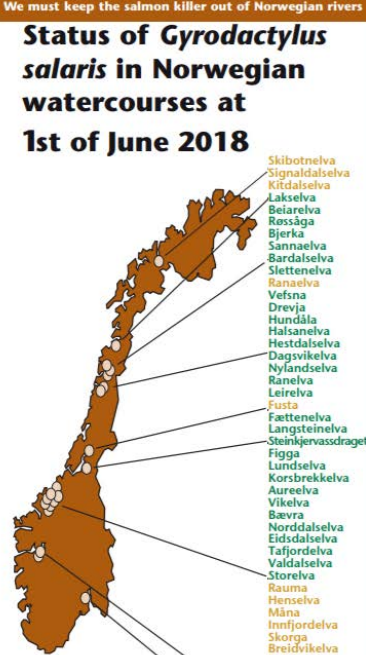
All utstyr
Alle Ausrüstungen

Mattilsynet
22 40 00 00

We must keep the salmon killer out of Norwegian rivers

Status of *Gyrodactylus salaris* in Norwegian watercourses at 1st of June 2018

Rivers which have been treated and given a clean bill of health
Rivers which have been treated
Infected rivers

Sibotnelva
Signalåselva
Kifdalselva
Lakselva
Beitarselva
Røssåga
Bjerka
Sannaelva
Sardalselva
Slettanelva
Ranaelva
Vefsna
Drevja
Hunvåla
Halsanelva
Hestdalselva
Dagsvikelva
Nylandselva
Ranelva
Leirelva
Fusta
Fættanelva
Langsteinelva
Steinkjervassdraget
Figga
Lundselva
Korsbrekkelva
Aureelva
Vikelva
Bevra
Nordalselva
Eidsdalselva
Tafjordelva
Valdalselva
Storelva
Rauma
Henselva
Måna
Innfjordelva
Skorga
Breidvikelva
Driva
Usma
Litledalselva
Batnfjordelva
Vikja
Lærdalselva
Drammenselva
Lierelva
Sandeelva

Help us keep our fish healthy

WARNING: *Gyrodactylus salaris* KAYAKER - DISINFECT

If you have spread of info, please contact: www.mattilsynet.no

Laksen i noen vassdrag i Norge er infisert med laksesdreperen *Gyrodactylus salaris* (gyro). Se QR-kode. Parasitten er 0,5 mm stor og kan spres med paddeutstyr.

Disinfection protects rivers and safeguards the right of canoers to use them.

In einigen norwegischen Flüssen ist die Lachssterberke *Gyrodactylus salaris* (Gyro) verbreitet. Siehe QR-Code. Die Parasiten sind 0,5 mm groß und können sich mit Paddelutrustung verbreiten.

Siksi: JOKAISEN MELOJAN TULEE KUIVATA JÄTÄI DESINFIOIDA KAJAKKI JA MUUT VÄLINEET. JOTKA OVAT KONTAKTISSA VETEEN VIKKOJA SILLÄ.

Disse enkle og lovpålagte forholdsreglene kan hindre spredningen av parasitten:

- Det er forbudt å flytte eller å sette ut fisk innen og mellom vassdrag
- Ikke vask eller sløy fisk på andre steder enn der du fanget den
- Det er forbudt å flytte utstyr mellom eller innen vassdrag uten å tørke eller desinfisere det
- Ikke slå ut vann på annet sted enn der det er hentet

Hjelp oss å unngå spredning av *Gyrodactylus salaris*!

Slik hindrer du spredning av Gyrodactylus salaris

 Publisert 26.06.2012 Sist endret 12.06.2018 Skriv ut

Lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* er en av de mest alvorlige sykdommene som har rammet norske laksebestander. Alle må bidra for å hindre spredning.

[Help us keep our fish healthy from gyro - information in other languages](#)

Gyrodactylus salaris er en bitteliten parasitt som kan ta livet av hele bestander av villaks i smittede elver.

Parasitten kan overleve flere dager i fuktige omgivelser og spres med fisk, garn, fiskeutstyr, kanoer og vann fra smittede vassdrag og anlegg.

Publikasjoner

[Slik hindrer du spredning av Gyrodactylus salaris.pdf \(PDF\)](#)

[Slik hindrar du spreing av Gyrodactylus salaris.pdf \(PDF\)](#)

[Nå hehttet Gyrodactylus salaris leavvamis, sami.pdf \(PDF\)](#)

[Informasjon til kajakkpadlere som padler i gyroinfiserte elver \(PDF\)](#)

[Gyrosmittede elver i Troms og Finnmark \(PDF\)](#)

[Gyrosmittede elver i Nordland \(PDF\)](#)

[Gyrosmittede elver i Møre og Romsdal og](#)

Samarbeid med bl.a. Miljødirektoratet, Veterinærinstituttet og Fylkesmannen

The cover features the logos of Miljødirektoratet and Mattilsynet at the top. Below them is a photograph of two people in a blue inflatable boat on a river, with a large spray of water being directed towards the water. To the right of this photo is a scanning electron micrograph (SEM) of the Gyrodactylus salaris parasite. At the bottom, the title 'Handlingsplan mot lakseparasitten Gyrodactylus salaris' is written in a large, bold font.

The cover has a vertical title on the left: 'Veterinærinstituttets rapportserie' with 'Norwegian Veterinary Institute's Report Series' written vertically below it. The main title is 'Risikovurdering for smitte med Gyrodactylus salaris til norske elver i Troms og Finnmark fra grenseområder i Russland, Finland og Sverige'. Below this is the subtitle 'Endelig rapport'. The authors are listed as 'Helga Rachel Høgåsen, Sigurd Hytterød, Svein Aune, Pål Adolfsen'. The bottom half of the cover features a photograph of a rocky river with a small waterfall and a person standing on the bank.

Internasjonalt samarbeid, G.salaris.

Div møter:

Møtetype	Hvilke nasjoner	Hvor	Når
NASCO (*)	Mange nasjoner	London	6-7.3.17
Myndigheter og forskning	Russland, Norge, Finland	Murmansk	5-6.4.17
Myndigheter og forskning	Norge, Sverige	Gøteborg	11.12.2017
Myndigheter og forskning	Russland, Finland, og Norge	Kirkenes	25-26-1-18
NASCO (*)	Mange nasjoner	Edinburgh	24-25.4.18
Myndigheter og forskning	Russland, Norge, Finland, Sverige	Murmansk	sep.18

(*) = **North Atlantic Salmon Conservation Organization**

Fra møtet mellom repr. for Russland, Finland, og Norge i Kirkenes

G.salaris Nordkalotten.

Tuloma-systemet
Pechenga-fjorden

Norsk engstelse
for Tana-elva
Varangerhalvøya
nasjonalpark

Pechenga
Fjorden

Kaldoaivin
erämaa

Заполярный
Zapolyarny

Никель
Nikel

Мурманск
Murmansk

Tuloma

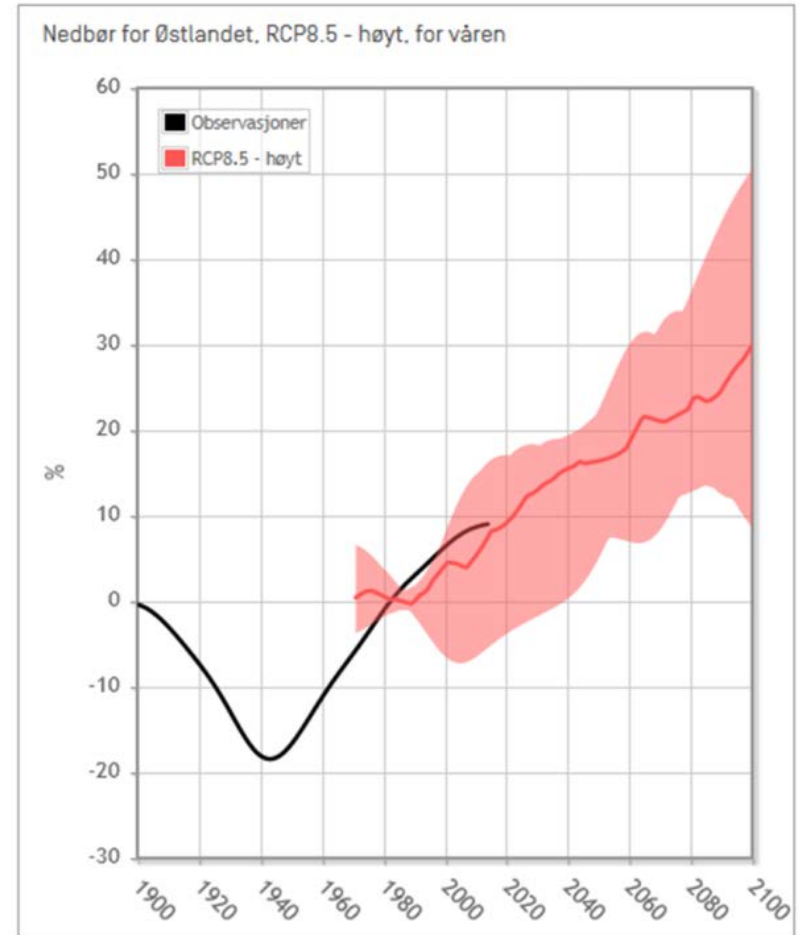
Lemmenjoen
kansallispuisto

Оленегорск
Olenegorsk

Finland ønsker samarbeid om forebygging av sykdom
Tana/Neiden

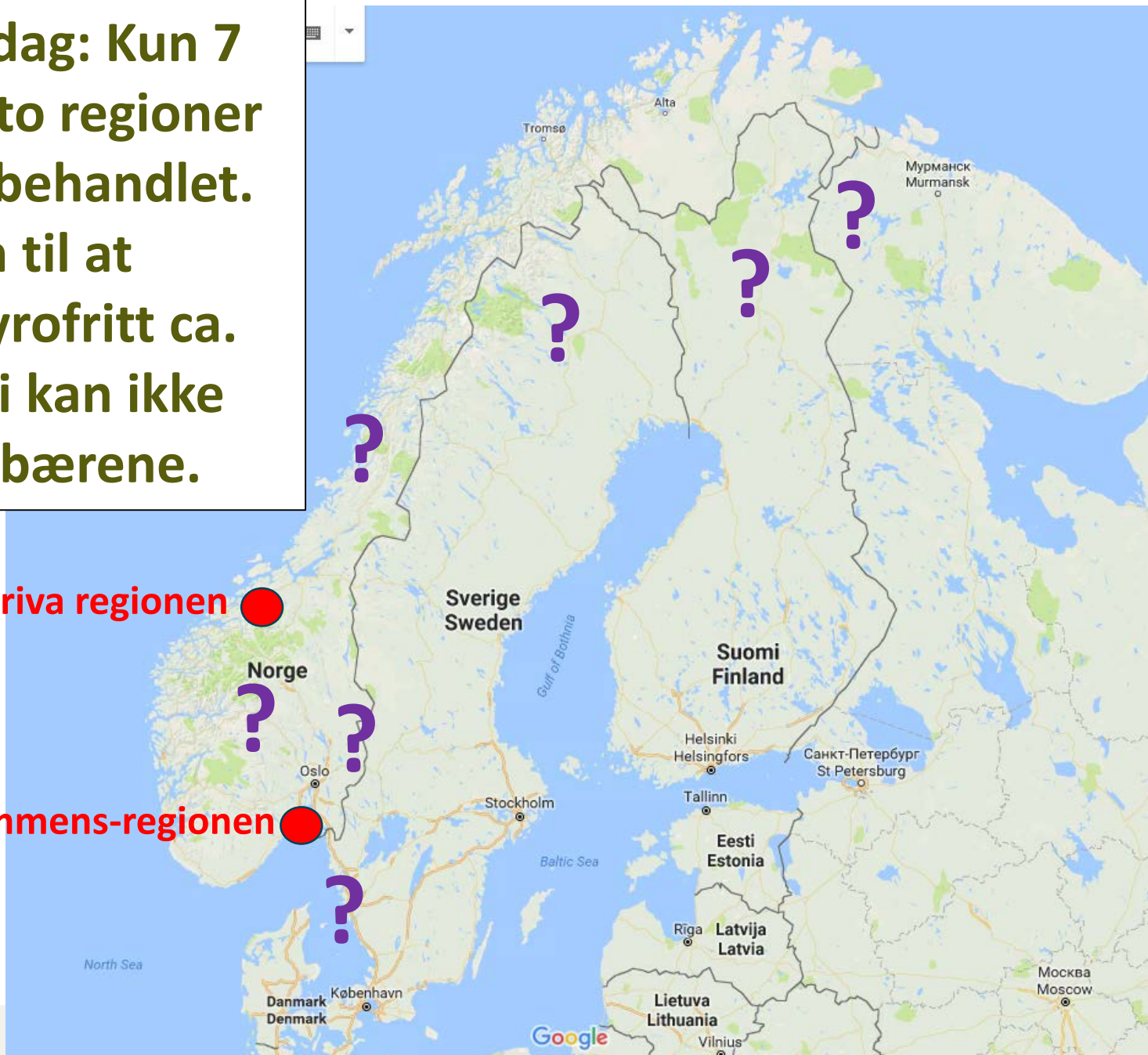
G.salaris: Svenska Vestkusten

Varmere og våtere på Østlandet.
Dårlig nytt for oss om ikke liker G.s.

Status per i dag: Kun 7 elver igjen i to regioner som ikke er behandlet. Det ligger an til at Norge blir gyrofritt ca. 2030, men vi kan ikke hvile på laurbærene.

Driva regionen ●
Norge ?
Oslo ?
Drammens-regionen ●

**George Santayana:
«Den som ikke
husker fortiden er
dømt til å gjenta
den»**

Takk for meg.

